

„Az emberek tehetségüknek, műszaki találékonyságuknak és fáradhatatlanságuknak köszönhetően előzőnlőtték az egész Földet. Csak az utóbbi években ébredtünk tudtára annak a katasztrofális hatásnak, amely cselekedeteink nyomán környezetünket és a Földet velünk megosztó állatokat, növényeket éri. Bizonyos, hogy ugyanez a tudás és tetterő az általunk oly sokszor figyelmetlenül és akaratlanul okozott károk helyreállítására is fordítható. Ennek első lépése a környezeti nevelés.”

David Attenborough

KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM

Elméleti háttér

Magyarország hosszú távú jövőképét az Országgyűlés által elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia fogalmazta meg 2012-ben. A jövőkép a humán, a társadalmi, a természeti és a gazdasági erőforrások fényében fogalmazza meg vízióját a jövő Magyarországra. A Keretstratégia célja, hogy hozzájáruljon a nemzeti egyetértés kialakulásához a fenntarthatóságról. A Keretstratégia a fenntarthatóságon azt érti, hogy az egyéni jó élet és a közjó biztosításának feltételeit az adott időpillanatban saját jólétét megteremtő generáció nem éli fel, nem meríti ki erőforrásait, hanem megfelelő mennyiségben és minőségben a következő generációk számára is megőrzi, bővíti azokat.

Az Országgyűlés a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 39.§ b) pontja alapján a 2015–2020 közötti időszakra elfogadta a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programot, melynek kiemelt céljai:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

A program mindezek mellett horizontális célként jelöli meg a társadalom környezettudatosságának erősítését. Ezáltal biztosítható, hogy az életminőséget közvetlenül érintő tényezők mellett az emberi élet alapjait jelentő természeti erőforrások és értékek védelme és fenntartható használata, valamint az ezekkel szorosan összefüggő életmód, fogyasztási és termelési szokások együttesen szolgálják a társadalom hosszú távú jóllétét.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program a környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése kapcsán az alábbiakat fogalmazza meg:

„A környezeti nevelés és oktatás a személyes példaadással párosuló ismeretátadáson keresztül, a képzés pedig a fenntarthatóságra neveléssel, az ehhez szükséges tudás átadásával ösztönzi a környezettudatos szemlélet alakulását annak érdekében, hogy az egyén képes legyen döntéseiben és életvitelében is alkalmazni, viselkedése szerves részévé tenni az elsajátított ismeretanyagot. Az ismeretek átadása és elsajátítása terén elengedhetetlen az összefüggések feltárását biztosító rendszerszemlélet; a természeti és társadalmi környezettel való életszerű, közvetlen kapcsolat kialakítása a gyermekekben, fiatalokban; a tanulást segítő tevékenységek gyakorlat orientáltsága, élményszerűsége és szemléletessége; a fenntartható társadalomhoz szükséges életvitel ismereteinek elsajátítása.”

A Berzsényi Dániel Gimnázium elkötelezett a fenntartható fejlődés elősegítésében, környezeti nevelési programja szem előtt kívánja tartani mind a fenti célkitűzéseket, mind a helyi adottságokból fakadó lehetőségeket.

Jogszábiályi háttér

Az Intézményi Környezeti Nevelési Programunk az alábbi jogszábiályok és dokumentumok figyelembevételével készült:

- Magyarország Alaptörvénye
- 1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról
- Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 (Melléklet a 18/2013. (III. 28.) OGY határozathoz)
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- Nemzeti Alaptanterv
- 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről
- Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia

Helyzetelemzés

Külső (regionális, helyi) környezeti feltételek

A Berzsényi Dániel Gimnázium jogelődjét 1858. október 4.-én alapították, Pest első állami gimnáziumaként. Az évek során több összevonás és költözködés után az intézmény 1986-ban új épületet kapott jelenlegi helyén a Kárpát u. 49-53. alatt. Az iskola Budapest XIII. kerületében, a Duna partjától egy utcányira található. Az iskola épületét magas lakóházak és ipari létesítmények veszik körbe, a telket mind a négy oldalról utca határolja, a tantermek zöme a legforgalmasabb utcára néz. Az épület tömegközlekedéssel több irányból is könnyen megközelíthető. Az iskola területére a nagyvárosi környezetből adódóan magas zaj és por terhelés jellemző. Környezeti nevelési szempontból hátrányt jelent, hogy az iskola ilyen erősen beépített területen helyezkedik el, előny viszont, hogy a főváros nagyobb zöldterületei, mint a Dunapart, a Margitsziget vagy a Városliget elérhető távolságon belül vannak. További előny, hogy a fővárosban és az iskola környékén több olyan intézmény is található, mely nagyban hozzájárulhat a környezeti nevelési programok megvalósításához.

Belső (iskolai) környezeti feltételek

A Berzsényi Dániel Gimnázium jelenlegi épülete főképp vasbeton elemekből készült. A fő szárnyán több szintes „L” alakú épületnek tizennyolc osztálynyi diák igényeit kell kiszolgálnia, ami a rendelkezésre álló terek maximális kihasználtságát jelenti. Az épület egyik legnagyobb hibája, hogy fala és levegője a betonszerkezetből és modern árnyékolástechnika hiányából adódóan rendkívül gyorsan átmelegszik, a klimatizálás nem megoldott. A nagy üveglablakok előnye viszont, hogy sok természetes fény jut a tantermekbe, folyosókra, közösségi terekre, így amellet, hogy ezek a fényviszonyok kellemes hatást keltenek, az iskola sok nagyméretű dísznövénynek is otthont tud adni. További előnye az épületnek, hogy mivel eredendően is iskolának épült, ezért a tantermek, szertárak, kiszolgáló helyiségek elhelyezkedése, kialakítása során figyelembe vették a diákok és tanárok szükségleteit. Az egészséges iskolai környezethez hozzátartozik a mellékhelyiségek, öltözők higiénikus volta, a labor tevékenységekhez szükséges védőeszközök és berendezések megléte. A fiatalok nevelése kapcsán kiemelt szerepet kap a mozgás és a sport, ezt nagyban megkönnyíti, hogy iskolánk nagyméretű tornateremmel, kondicionáló teremmel, kültéri kézilabda pályával, kosárlabda palánkkal és távolugrópályával rendelkezik. Az udvar további részét fákkal, cserjékkel beültetett, árnyékos zöld felületet jellemzi. Az itt elhelyezett pihenő padok teszik kényelmessé a tanórák közti szünetek idejének eltöltését. Az udvaron lehetőség van szabadtéri tanórák, rendezvények, ünnepek megtartására is. A kert növény- és állatvilágának megismerése, megfigyelése is hozzájárul a tanulók környezettudatosságának formálásához. Az intézmény dolgozói töreksenek a zöld területek fejlesztésére és a biodiverzitás fokozására.

Tárgyi feltételek

A tantermek felszereltsége megfelel a törvényi előírásoknak. Az környezeti nevelési tevékenységek megvalósításához szükséges eszközök többsége (pl. tantermi számítógépek, projektorok, mérőeszközök stb.) rendelkezésünkre áll. Nehézséget jelent viszont a naprakész információk átadásához szükséges demonstrációs anyagok, szoftverek beszerzése, valamint a pedagógusok és diákok felkészültségét megalapozó szakkönyvek és folyóiratok biztosítása. Nem teljeskörűen megoldott a továbbképzések és a külsős szakemberek bevonásával történő programelemek kapcsán felmerülő költségek finanszírozása.

Személyi feltételek

Humán erőforrások	Feladat, szerepkör	Erősségek
Iskolavezetőség	Támogatja a környezeti nevelési programokat. A minőségi munka részeként értékeli az ilyen tevékenységet.	Hiteles személyiségek, akik elkötelezettek a környezeti nevelés irányában.
Tanárok	Kidolgozzák és a tantárgyakba beépítve tanítják az egyes környezeti tartalmakat.	Az intézmény tanárai vallják, hogy minden tanár feladata a környezeti nevelés.
Osztályfőnöki közösség	Évfolyamokra lebontva foglalkoznak az egészségneveléshez kötődő környezeti nevelési tartalmak feldolgozásával.	Szorosabb, napi kapcsolat a diákokkal, kötetlenebb programok szervezhetőek.
Diákönkormányzatot segítő tanár	Programok szervezésekor előtérbe helyezi a környezeti nevelést támogató lehetőségeket.	Napi kapcsolat a diákokkal, az egyedi problémák azonnali kezelése.
Iskolai közösségi szolgálatot szervező tanár	Szolgáltatások szervezésekor előtérbe helyezi a környezeti nevelési célokat támogató lehetőségeket.	Kapcsolatban van minden tanulóval és kiterjedt kapcsolati hálóval rendelkezik.
Iskolaorvos	Előadások, beszélgetések tartása az egészséges életmódról, a környezeti ártalmakról.	Szakmai kompetencia, személyes ráhatás.
Laboráns	Gondoskodik a vegyszerek szakszerű elhelyezéséről, kezeléséről. Segíti a labor- és terepmunkák előkészítését	A pedagógusok terheinek csökkentése, gyakorlati szakértelem.
Adminisztratív dolgozók	Támogatják a tanári munkát az egyes programok adminisztratív háttérének biztosításával	Naprakész ismeretekkel rendelkeznek pályázatokról, felhívásokról, rendezvényekről.
Technikai dolgozók	Alap tisztasági feltételek biztosítása, karbantartás, kertépítés, gondozás.	Zöldítési program, szelektív hulladékgyűjtés támogatása.
Diákok	Részt vesznek a tervezett éves programban. Önálló kezdeményezések indítványozói és lebonyolítói.	A diákok nyitottak, érdeklődők, befogadóak és együttműködők a környezeti nevelés megvalósításának folyamatában.
Szülők	Iskolai kezdeményezések támogatása, partnerség a szemléletformálásban.	Kölcsönös bizalmon alapuló együttműködés a tanulók környezettudatosságának fejlődése érdekében.

Kapcsolati háló

Iskolánk kapcsolatban áll több a környezet- és természetvédelem, valamint a környezeti nevelés területén dolgozó, abban részt vállaló országos és kerületi szervezettel, mint például:

- Önkormányzat, Polgármesteri hivatal, Közép-Pesti Tankerületi Központ
- Területi Népegészségügyi Intézet, Területi Egészségügyi Szolgálat
- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat
- Együttműködő egyetemek, főiskolák, közoktatási intézmények
- Közművelődési intézmények: Állat- és Növénykert, Fűvészkert, Múzeumok
- Nemzeti Parkok látogatóközpontjai, erdei iskolái
- Helyi szolgáltatók, hulladékgazdálkodási központok
- Nemzetközi és országos környezetvédő szervezetek, civil szervezetek
- Magáncégek, vállalatok

Megvalósult környezeti nevelési tevékenységeink

- Tanulmányutak, laborlátogatások lebonyolítása
- Tanulmányi versenyekre felkészítés, versenyzés
- Terepgyakorlatok, béka-táborok, nyári táborok szervezése az egyedi tantervű, biológia-kémia speciális képzésű csoportok számára
- Rendszeres látogatások az Állat- és Növénykertben, Fűvészkertben, egyéb kiállítószokon
- Szelektív hulladékgyűjtés papír-, PET-palack és hagyományos kommunális hulladék frakcióban, elemgyűjtés megvalósítása
- Jeles napok alkalmából létrehozott kiállítások, akciók, tevékenységek lebonyolítása
- Téma napok, témahetek szervezése
- Iskolazöldítés
- Jótékonyági sportversenyeken való részvétel
- Adománygyűjtési akciók szervezése
- Hagyományőrző művészeti tevékenységek, rajz- és fotókiállítások létrehozása

Alapelvek, célmeghatározás, pedagógiai célok

Napjainkban a világ figyelme a fenntartható fejlődés megteremtése felé irányul. Ez az élet minden színterén tapasztalható. A fenntarthatóság ideológiai és tartalmi kialakítását az oktatásban kell elkezdenünk, így diákjainkat a szakmai képzésen kívül erkölcsös és környezettudatos életmódra is tanítanunk kell. A fenti célok csak úgy valósíthatók meg, ha hatékony tanulási, tanítási stratégiákat tudunk kialakítani. Munkánk az iskolai élet sok területére terjed ki. Szemléletet csak úgy lehet formálni, ha minden tantárgyban és minden iskolán kívüli programon törekszünk arra, hogy diákjaink ne elszigetelt ismerteket szerezzenek, hanem egységes egészként lássák a természetet és benne az embert. Munkánk során arra törekszünk, hogy megtanítsuk tanulóinkat arra, hogy a természetben tapasztalt jelenségek okait keressék, kutassák a köztük rejlő összefüggéseket, így válhatnak a gyerekek majd tudatos környezetvédővé, a természetet féltő, óvó felnőtté. Iskolánk feladatának tekinti azt, hogy diákjaink az itt töltött évek

alatt olyan készségekre tegyenek szert, oly szemlélettel forduljanak a világ és közvetlen környezetük felé, hogy felnőtt életük során ne csak saját pillanatnyi érdekeik szerint, hanem a Föld egészségének fennmaradása érdekében cselekedjenek.

Ennek eléréséhez a következő célok megvalósítását tartjuk elengedhetetlennek:

- széleskörű érzelmi és értelmi környezeti nevelés biztosítása;
- a környezet és természet ismeretén és szeretetén alapuló környezettudatos magatartás ösztönzése, természet, az élet, a biológiai sokféleség jelentőségének elfogadtatása, fenntartható fejlődés elveivel való azonosulás elősegítése;
- globális és lokális környezeti jelenségek és folyamatok megismertetésének erősítése, az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése, rendszerszemléletre való nevelés elősegítése;
- a megszerzett ismeretek tevékenység alapú, gyakorlati tapasztalatszerzéssel együtt járó fejlesztése, alternatív és problémamegoldó gondolkodás elsajátításának támogatása;
- tanítványaink környezeti erkölcsének, társadalmi-természeti felelősségének, érték-tudatának, együttműködési képességeinek, a személyes és a közös felelősségtudatának megalapozása, fejlesztése;
- egészségtudatos, toleráns és segítő életmód kialakításának ösztönzése a diákság körében.

A program célcsoportja

A program elsődlegesen az intézményünkbe járó diákokat célozza meg, így a program tervezésekor figyelembe kell venni tanulóink korcsoporti jellemzőit, egészségügyi-, társadalmi- és szociokulturális háttérét is. Az iskola profiljából adódóan diákjaink jellemzően 12-19 éves korcsoportból kerülnek ki, többségük rendezett családi háttérrel rendelkezik. Alacsony számban vannak ugyan, de kiemelt figyelemmel kell kezelni a nehéz anyagi helyzetben, rendezetlen családi viszonyok között élő diákjainkat és külön figyelmet kell szentelni az esetleges SNI-s és BTM-es diákokra is. Környezeti nevelési szempontból célcsoportnak kell tekinteni az intézmény minden dolgozóját, illetve programunkkal el kell érünk a szülőket is.

A környezeti nevelés szinterei

Az iskolai élet minden pontján meg kell jelennie a környezeti nevelési elveknek, de kiemelten fontosak a következő szinterek:

- osztályfőnöki órák
- szaktantárgyi órák
- osztálykirándulások
- kiemelt rendezvények - Szakmák napja, Tolerancia napok, Tma7, Egészségnap
- iskolai sportrendezvények - sítábor, nyári vízitúrák
- iskolai egyéb rendezvények - iskolanapi programok, vetélkedők, versenyek, játékos programok

- délutáni, hétvégi szabadidős foglalkozások, szakkörök, múzeumlátogatások, nyári táborok, Székelyzsombor
- DÖK és diák szervezésű rendezvények - non-stop, KisNull, NagyNull táborok

A környezeti nevelés eszközei

Iskolánkban a legalapvetőbb oktatási eszközök mellett kellő számban állnak rendelkezésünkre szaktantermi számítógépek, szoftverek, projektorok, szakkönyvek, ismeretterjesztő kiadványok, filmek, térképek, amelyek a környezeti nevelési munkához elengedhetetlenül szükségesek. Iskolánk jól felszerelt kémia, fizika és biológia laborokkal rendelkezik, melyekben az ismeretek élményszerű elmélyítésére, mérések kísérletek elvégzésére is van lehetőség. A természetben elvégzendő megfigyelésekhez, mérésekhez környezetanalitikai kofferek, távcsövek, képrögzítő eszközök kerültek beszerzésre. Természetesen folyamatosan pótolni kell az elhasználódott vegyszereket, eszközöket, valamint lépést tartva a fejlődéssel új eszközöket kell beszerezni. A pedagógiai program végrehajtásához szükséges, hogy a nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékébe beépüljön a környezeti nevelés speciális eszközigénye is.

Módszerek

A környezeti nevelésben a hatékonyság növelése érdekében folyamatos módszertani megújulásra van szükség. A hagyományos módszerek mellett munkánkban meg kell jelenniük és meg kell honosodniuk újszerű, a célcsoport jellemzőihez jobban igazodó módszereknek is. Néhány példa a munkánk során már alkalmazott és kívánatos módszerekből:

- modellezés
- játékok
- művészi, kreatív tevékenységek (kreatív gondolkodásra)
- kooperatív technikák (együttműködésre, konfliktuskezelésre nevelés)
- projekt módszerek
- környezetadekvát módszerek
- szenzitív környezetpedagógia
- drámapedagógiai módszerek
- tesztkészítés, tesztértékelés
- gyakorlatok, megfigyelések, mérések
- közösségépítést szolgáló módszerek
- képességfejlesztés (pl. aktív állampolgárságra nevelés)
- kompetenciafejlesztés

Kommunikáció

A környezeti neveléssel kapcsolatos hírek, információk, felhívások, közlemények, eredmények közzétételére a személyes információ átadáson túl iskolánkon belül több fórum is rendelkezésre áll:

- tematikus beszélgetések, fórumok, bemutatók, előadások
- faliújságok, hirdető falak
- iskolarádió
- belső levelezési csoportok
- tantestületi és munkaközösségi értekezletek

A külvilággal való kapcsolattartásban nagy szerepe van az intézmény hivatalos honlapjának, a közösségi fórumoknak, levelezőcsoportoknak.

Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Hagyományos tanórai foglalkozások

A kerettantervek minden tantárgy esetén igyekeznek környezeti nevelési elemeket is feldolgozni, tárgyalni az adott tantárgy keretén belül is. Ezek mellett a kötelező elemek mellett érdemes hangsúlyt fektetni a helyi adottságokból és a napi aktualitásokból beemelhető elemekre is. Az alábbiakban az egyes tantárgyakban rejlő környezeti nevelési lehetőségek és célok kerülnek felsorolásra.

Magyar nyelv és irodalom

Cél, hogy a tanulók ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását, ismerjék meg közvetlen természetes- és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat (meséket, mondákat, népdalokat és verseket). Ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását. Tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére.

Történelem

Cél, hogy a tanulók értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet, tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására. Ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete. Legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül, értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében.

Matematika

Cél, hogy a tanulók váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják, legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni. Tudják megfigyelni az őket körülvevő

környezet mennyiségi és térbeli viszonyait, ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni.

Idegen nyelv

Cél, hogy a tanulók váljanak érzékennyé a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével, legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit. A tanulóknak tudatosuljon nemzetközi felelősség a környezettel szemben. Váljanak elfogadóvá a nemzeti és kulturális különbségekkel szemben. Tanulják meg értékelni más népek, kultúrák értékeit is.

Fizika

Cél, hogy a tanulók ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosító szerepét, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit. Tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra. Ismerjék meg az alternatív energia-hordozókat és forrásokat és fogadják el annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni.

Kémia

Cél, hogy a tanulók szert tegyenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekre, legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére. Ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére, ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától. Értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüeljék meg ezek gazdasági hatásait. Ismerjék és alkalmazzák az alapvető biztonsági és munkavédelmi szabályokat.

Földrajz

Cél, hogy a tanulók szerezzenek tapasztalatokat és gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről. Érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit. Értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodásmódjukat, világszemléletüket. Legyenek tisztában azzal, hogy a társadalom-földrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet, ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit. Ismerjék, szeressék és őrizzék a természeti és az épített környezet szépségeit, értékeit.

Biológia

Cél, hogy a tanulók ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet és alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősségérzetük. Ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit. Legyenek tisztában az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőivel, fedezzék fel azok között az ok-okozati

összefüggéseket. Legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszerrel illetően. Ismerjék saját testük működését, és a környezet előnyös és hátrányos hatásait e működésre, ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat. Legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére és képesek legyenek elsajátítani különböző testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat.

Ének-zene

Cél, hogy a tanulók ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát, fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a zeneművekben. Legyen lehetőségük megtapasztalni a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét. Képesek legyenek felismerni a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni.

Etika

Cél, hogy a tanulók legyenek képesek a természet károsítása nélkül a már kialakított, megteremtett értékek között úgy teljes életet élni, hogy a lehető legkevesebb károsodást okozzák. Értsék és fogadják el annak elengedhetetlen fontosságát, hogy az utódaiknak is megfelelő életteret kell hagyniuk. A tanulóban alakuljon ki az a szemlélet, hogy a természet elemei emberi hasznosságuk fokától függetlenül is értéket képviselnek, alakuljon ki személyes elkötelezettség és tolerancia a környezeti kérdésekkel kapcsolatban.

Technika és életvitel

Cél, hogy a tanulók ismerjék meg a technika okozta környezeti károsodásokat és azok megelőzésének módjait, értsék meg a fenntartható fejlődés összefüggéseit és követelményeit. Ismerjék meg az egészséges táplálkozás alapelemeit, sajátítsák el a gyógynövények alapvető ismeretét és felhasználási módjait. Sajátítsanak el környezetbarát technikákat és technológiákat, alapvető kertészeti alapismereteket. Ismerjék a komposztálás, szelektív hulladékgyűjtés alapvető szabályait. Legyenek tisztában a fogyasztói társadalom környezeti hatásaival, váljanak tudatos vásárlóvá. Legyen képük a gazdaságos háztartás és életvitel kialakításának lehetőségeiről.

Rajz és vizuális kultúra

Cél, hogy a tanulók ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát, kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket és legyenek tisztában az-
al, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére. Legyenek képesek természetéről szóló alkotásokat létrehozni, műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni. Ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését, tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre.

Informatika

Cél, hogy a tanulók legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére, váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására, ismerjék meg az informatikában rejlő környezetvédelmi lehetőségeket. Váljanak képessé a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek segítségével, futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembe vevő szimulációkat és statisztikai tesztek. Ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait, az eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit.

Testnevelés

Cél, hogy a tanulók megértsék, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják, egészséges testi fejlődésüket, tapasztalják meg a mozgás jótékony hatásait, legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében. Igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek. Alakuljon ki bennük az igény a higiénés normák betartására.

Az osztályfőnöki órák keretében megvalósuló környezeti nevelés

Az osztályfőnök feladata, hogy összefogja a szaktárgyak során elsajátított környezeti nevelési elvekhez és ismeretekhez köthető, de a hagyományos tanórai kereteken túlmutató tevékenységeket. Ilyenek például a beszélgetések a táplálkozási szokásokról, anyag- és energiatakarékoságról a családban és az iskolában. A környezeti nevelés iránt elkötelezett osztályfőnök eszmecserét kezdeményez az ünnepi és családi szokásokról a fenntarthatóság szempontjából. A környezeti nevelési programhoz illeszkedő szabadidős- és közösségi tevékenységeket szervez. A közös tanulmányi kirándulások, vetélkedők, különböző akciókban való közös részvétel szintén kiegészítheti és összefűzheti az egyes szaktárgyak során elsajátított ismereteket. Javasolt témakörök:

- 7. évfolyam: A fogyasztói társadalom. A hulladék.
- 8. évfolyam: Energia, energiafogyasztás, energiagazdálkodás.
- 9. évfolyam: Életvezetés, életmód, szokásaink a múlt, a jelen, a jövő környezetében.
- 10. évfolyam: Testi, lelki problémák és megoldási módok. Környezet és egészség összefüggései.
- 11. évfolyam: A média szerepe. A tájékoztatás erkölce. Hirdetés, reklám hatása.
- 12. évfolyam: Intézmények. Állami és civil szervezetek. Feladatuk, hatáskörük, struktúrájuk, hatékonyságuk. Állampolgári jogok és kötelességek.

Tanórán kívüli foglalkozások

A tanórán kívüli környezeti nevelés célja a középiskolában a tanulók környezeti tudatának fejlesztésén keresztül a környezetért, a jövő generációkért felelős magatartást tanúsító személyiség formálódásának segítése. Iskolánk tanulói osztálykirándulásaik alkalmával gyakran keresnek fel természetvédelmi területeket, ököcentrumokat, múzeumokat, bemutató központokat. Az itt megtapasztalt élmények nagymértékben hozzájárulhatnak környezettudatosságuk és személyiségük fejlődéséhez. Az osztályfőnököket arra ösztönözzük, hogy az osztályprogramok összeállításánál nagy hangsúlyt kapjanak az ilyen programelemek.

Biológia-kémia tagozatos, és ezekből a tárgyakból fakultációra járó érdeklődő diákjaink számára minden évben szakmai táborot szervezünk, ahol hazánk különböző nemzeti parkjait keressük fel. A tábor során terepgyakorlatokra, szakmai foglalkozásokra, gyakorlati mérések és kísérletek elvégzésére kerül sor helyi szakemberek bevonásával.

Több nyári táborot szervezünk (Székelyzsombor, evezőstábor, gólyatáborok), ahol diákjaink változatos környezetben ismerkedhetnek hazánk, és Erdély természeti és kulturális értékeivel, a biológiai- és kulturális sokféleséggel.

Változó úticéllal külföldi tanulmányutakat (Erasmus csereprogramok, Cern laboratórium látogatások) szervezünk komplex környezeti nevelési tartalommal.

Intézményünkben folyó szakköri tevékenységek során szintén hangsúlyt fektetünk a környezeti nevelésre, különös tekintettel a természetjáró szakkörre, mely nagyban hozzájárul, hogy diákjaink megismerjék és megszeressék hazánk természeti értékeit.

Ösztönözzük diákjainkat, hogy diákpályázatokon, környezet- és természetismereti versenyeken, vetélkedőkön induljanak.

Az intézmény hagyományos rendezvényein (Tma7, Szakmák napja, Egészségnap) mindig teret kapnak a környezeti neveléshez, fenntartható fejlődéshez kapcsolódó témák, programelemek.

Konkrét célok és feladatok

Célkitűzés	Helyzetértékelés	Feladat	Módszer	Elvárt eredmény
A tanulók hatékonyabb informálása környezet-védelmi és fenntarthatósági témakörökben (aktualitások, jeles napok, versenyek stb.)	A fiatalok ismeretei hiányosak, nem átfogóak, ezekben a témakörökben. Szükség van ismereteik bővítésére, és a figyelemfelhívásra.	Állandó információs tábla felállítása és fenntartása a diákok bevonásával. Csatlakozás a központi Fenntarthatósági Témahét programhoz.	kutatás, plakátkészítés, tájékoztatás, tudatosítás, projekt módszerek, kooperatív technikák	Nő a diákok tájékozottsága, az új ismeretek birtokában aktívan fognak részt venni versenyeken, rendezvényeken.
Fenntartható fogyasztás és a tudatos vásárlás szokásainak kialakítása diákjaink körében.	A diákok vásárlási szokásai jobbra impulzívok, keveset tudnak a megvásárolt termék származásáról, alapanyagairól.	A diákok vásárlási szokásainak feltérképezése, fejlesztése, fogyasztási szokások javítása.	egyeztetés, meggyőzés, mintaállítás, beszélgetés, tudatosítás, vita	Tudatosabb vásárlók lesznek, törekednek a hazai termékek vásárlására, jobban mérlegelik a termékek ár-érték arányát. környezetvédelmi szempontokat is mérlegelnek.
Intézményünk hulladékgazdálkodásának javítása, újrahasznosítás fokozása	Az iskolában szelektív hulladékgyűjtés folyik, ennek ellenére a kommunális szemetesekben gyakran találni pillepalcokat, papírhulladékot.	Szelektív hulladékgyűjtés propagálása, fontosságának terjesztése a diákok és a dolgozók között.	példamutatás, filmvetítés, előadás, tájékoztatás, beszélgetés, tudatosítás	Nő a szelektíven gyűjtött, újrahasznosítható hulladék méréte, csökken a vegyes hulladék mennyisége. Fokozódik a diákok elhivatottsága a szelektív gyűjtés iránt.
A diákok szegénység enyhítésére, társadalmi részvételre nevelésének fokozása.	Az intézménybe járó diákok többsége jó, vagy átlagos anyagi háttérrel rendelkezik, így kevés fogalmuk van a szegénységben élők helyzetéről.	Könyv, játék, ruha és egyéb adománygyűjtő akciók szervezése. Az adományozás, mint az újrahasznosítás egyik módjának terjesztése.	mintaállítás, tájékoztatás, kooperatív technikák	Fokozódik a diákok szociális érzékenysége, megtapasztalják az adományozás, segítségnyújtás érzését, és ezáltal felnőttek körében is szívesen foglalkoznak majd karitatív tevékenységekkel.

Célkitűzés	Helyzetértékelés	Feladat	Módszer	Elvárt eredmény
Környezettudatosság fejlesztése, biodiverzitás és kulturális sokszínűség és a hagyományörzés fontosságának elfogadtatása a diákság körében.	A tanulók kevéssé ismerik lakhelyük és hazájuk természeti és kulturális értékeit, hagyományait. A diákok kevés szabadidős tevékenységet végeznek.	Kirándulások, barlangtúrák, városi séták, táborok szervezése és propagálása a diákság és a kollégák körében, ismeretátadási és szemléletformálási céllal.	terepgyakorlat, tájékoztatás, szemléltetés, példaállítás, pozitív megerősítés, bemutató,	Magasabb részvevői létszám az iskolai túrákon, nyári- és sítáborokban. Szabadidős programokra való igény beépülése a diákok életvitelébe. Pozitív közösségfejlesztési hatások megjelenése.
A lelki környezetszennyezés mértékének csökkentése a diákság és a dolgozók körében	A gyerekek és a felnőttek egyaránt sok stresszhatásnak, frusztrációnak vannak kitéve. A vélt vagy valós elvárásoknak való megfelelési kényszer sokszor vezet belső és külső konfliktusokhoz, betegségekhez.	Az iskolaorvosi és pszichológiai vizsgálatok végzése. Célrányos gyakorlatok bevezetése osztályfőnöki és testnevelés órákon, gyerekek tájékoztatása a kockázati tényezőkről.	szűrővizsgálatok, megbeszélés, tájékoztatás, tudatosítás, szemléltetés	Kevesebb embernél alakul ki komolyabb pszichológiai probléma, vagy pszichoszomatikus megbetegedés. Nő a fiatalok stresszkezelési kompetenciája, csökken a személyközi konfliktusok száma.
A tantestület környezeti nevelési kompetenciáinak növelése.	A tantestület elkötelezett a környezeti nevelési program mellett, de a visszajelzések alapján a kollégák egy részének gondot okoz egyes területek szakemberrel való kezelése.	Fel kell térképezni a szóba jöhető továbbképzések lehetőségét, biztosítani kell a kollégák számára a módszertani- és szakmai anyagok hozzáférési lehetőségét.	információgyűjtés, tájékoztatás, megbeszélés	Növekszik a tanárok hozzáértése, pozitív megerősítést és visszajelzést kapnak, mely növeli elköteleződésüket és aktivitásukat a környezeti nevelés területén.

Az iskolai környezet fejlesztése

Az iskola, mint oktatási helyszín és munkahely meghatározó létközege az ide járó diákok és az itt dolgozók életének. Az hatékony munkavégzés és tanulás érdekében olyan környezetet kell kialakítani, ami egyszerre praktikus, kényelmes és esztétikus is. Fontos szempont még, hogy megfeleljen a hatályos munkavédelmi, oktatási, egészség- és környezetvédelmi előírásoknak. Ennek érdekében az intézmény nagy hangsúlyt fektet az alábbiakra:

- anyag- és energiatakarékos iskolaüzemeltetés és tanórai tevékenységek szorgalmazása
- a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása
- higiéniai feltételek ellenőrzése, fenntartása
- papírhasználat (nyomtatás, fénymásolás) csökkentése
- termék, folyosók és az udvar zöldítése, a tantermek organikus díszítése
- természetbarát kényelmi és dekorációs felszerelések, kellékek beszerzése
- a tömegközlekedési eszközök, a kerékpáros és gyalogos közlekedés népszerűsítése
- a büfé áruválasztékának ellenőrzése
- a menza és az étkező környezetbarát működtetése
- az iskolai ismeretterjesztés tanórán kívüli eszközeinek jobb kihasználása.

Minősbiztosítás

A környezeti nevelés sikerességét a különböző programelemek résztvevőire szabott, szakmailag precízen megtervezett és kidolgozott eszközökkel mérhetjük, melyek többsége kérdőíves felmérés, reprezentatív mintával készült interjú, vagy önértékelő lap. A pedagógusok környezeti nevelői munkájának értékelése része a vezetőség és a belső értékelési csoport által végzett értékelő munkának. A diákok attitűdformálódásáról az időközönként végzett visszamérések alapján, a programokon való részvételük gyakorisága és tevékenységük aktivitásának mérése révén kaphatunk képet.

Továbbképzések

Az iskola teret enged a környezeti nevelés területéhez kapcsolódó önképzésnek, lehetőségeihez mérten segíti a szakkönyvbeszerzést, a folyóiratok elérhetőségét. A számítógéppark és az intézményi wifi fejlesztésével minden tanár és diák számára általánossá teszi az internetes források elérhetőségét. Az iskola vezetősége szorgalmazza, hogy minden munkaközösségből legyen olyan tanár, aki környezeti neveléshez kapcsolódva akkreditált továbbképzésen vesz részt, támogatja a kollégák szakmai konferenciákon való részvételét. A pedagógiai szakmai nap keretén belül lehetőség van a környezeti nevelés témájához kapcsolódó előadások, foglalkozások szervezésére. A szakmai táborok és az éves tantestületi kirándulások keretén belül is gyakoriak a környezeti neveléshez kapcsolódó programelemek.